

UGC CARE LISTED
ISSN No.2394-5990

संशोधक

• वर्ष : ९१ • डिसेंबर २०२३ • पुरवणी विशेषांक १०

G20
भारत 2023 INDIA

स्थापना : ९ जानेवारी १९२७

प्रकाशक : इतिहासाचार्य वि.का.राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

UGC CARE LISTED
ISSN No. 2394-5990

इतिहासाचार्य वि. का. राजवाडे मंडळ, धुळे
या संस्थेचे त्रैमासिक

॥ संशोधक ॥

पुरवणी अंक १० – डिसेंबर २०२३ (त्रैमासिक)

- शके १९४४
- वर्ष : ९०
- पुरवणी अंक : १०

संपादक मंडळ

- प्राचार्य डॉ. सर्जेराव भामरे
- प्रा. डॉ. मृदुला वर्मा
- प्रा. श्रीपाद नांदेडकर

अतिथी संपादक

- प्रा. डॉ. सुभाष वाघमारे
- प्रा. ऋषिकेश काळे
- प्राचार्य डॉ. राजेंद्र मोरे

* प्रकाशक *

श्री. संजय मुंदडा

कार्याध्यक्ष, इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे ४२४००१
दूरध्वनी (०२५६२) २३३८४८, ९४०४५७७०२०

कार्यालयीन वेळ

सकाळी ९.३० ते १.००, सायंकाळी ४.३० ते ८.०० (रविवारी सुट्टी)

मूल्य रु. १००/-

वार्षिक वर्गणी रु. ५००/-, आजीव वर्गणी रु. ५०००/- (१४ वर्षे)

विशेष सूचना : संशोधक त्रैमासिकाची वर्गणी चेक/ड्राफ्टने
'संशोधक त्रैमासिक राजवाडे मंडळ, धुळे' या नावाने पाठवावी.

अक्षरजुळणी : सौ. सीमा शिंत्रे, वारजे-माळवाडी, पुणे ५८.

महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाने या नियतकालिकेच्या प्रकाशनार्थ अनुदान दिले आहे. या नियतकालिकेतील लेखकांच्या विचारांशी मंडळ व शासन सहमत असेलच असे नाही.

अनुक्रमणिका

१. जागतिक शांतता व प्रगतीसाठी संतांचे योगदान
- डॉ. रविकांत शिंदे ----- ७
२. आशा बगे यांच्या कथेतून व्यक्त झालेल्या सांगीतिक प्रतिमांचे विश्वशांती आणि विकासासाठी योगदान
- प्रा. प्रियांका अशोक कुंभार ----- ११
३. जागतिक शांततेत पंडित जवाहरलाल नेहरूंचे योगदान व भूमिका
- प्रा. राधाकिसन पांडुरंग मुठे ----- १५
४. डॉ. प्रकाश पर्येकार हांच्या कथेतल्यान अभिव्यक्त जावपी मानवी मुल्यां, उदरगत आनी शांतताय
- सानिका गांवकार ----- १९
५. जागतिक प्रगती आणि स्त्रीवादी चळवळ
- डॉ. गजानन लोंढे ----- २२
६. नीरजा यांच्या कथेतील 'पावसात सूर्य शोधणारी माणसं' मधील शांती व प्रगतीच्या शोधात असलेली सक्षम स्त्री
- चैताली चिदानंद कोळी, डॉ. सुनीता उम्रस्कर ----- २६
७. संत साहित्यातील चिरंतन मूल्ये आणि वैश्विक शांतता
- डॉ. सचिन माधवराव कोतकर ----- २९
८. जागतिक शांतता व प्रगतीसाठी संतांचे योगदान
- डॉ. उज्वला यशवंत सामंत ----- ३२
९. जागतिक शांततेसाठी व प्रगतीसाठी संस्कृतीचे योगदान
- प्रा. स्वाती प्रभाकर मगदूम ----- ३६
१०. जागतिक शांतता व प्रगतीसाठी संत ज्ञानेश्वरांनी लिहिलेल्या पसायदानाचे योगदान
- डॉ. रेश्मा रमेश दिवेकर ----- ३९
११. जागतिक शांतता, प्रगती आणि आजचा वर्तमानकाळ
- प्रा. गणेश जा. मस्के ----- ४३

१२. जागतिक शांतता आणि प्रगतीसाठी संतांचे योगदान
- डॉ. राजेंद्र जयराम खंदारे ----- ४८
१३. जागतिक शांतता व प्रगतीसाठी वारकरी संप्रदायाच्या संतांचे योगदान
- डॉ. विकास शंकर पाटील ----- ५२
१४. विश्वशांती आणि संतांचे योगदान : एक दृष्टिक्षेप
- कु. नर्मदा रामा कुराडे ----- ५६
१५. भारतीय चिंतन: कोंकणी साहित्यांत शांती आनी उदरगतीचे स्वर
- डॉ. पूर्णानंद च्यारी ----- ५९
१६. जागतिक शांतता, प्रगती आणि आजचा वर्तमानकाळ
- प्रा. डॉ. विजया पाटील ----- ६३
१७. वारकरी संतसाहित्यातील सामाजिक प्रगती व विश्वमांगल्याचा मूल्यविचार
- प्रा. पुरुषोत्तम प्र. सूर्य ----- ६६
१८. जागतिक शांतता व प्रगतीसाठी मराठी भाषा व साहित्यिकांचे योगदान
- प्रा. डॉ. धनंजय होनमाने ----- ७१
१९. जागतिक शांती आणि प्रगती या संकल्पनांसंदर्भात मिलिंद म्हामल यांच्या कथेची चिकित्सा
- पूर्वा पंडित वस्त, प्रो. संजयकुमार करंदीकर ----- ७५
२०. शांतताय आनी उदरगतीची मोख सादपी कोंकणी विनोदी निबंद
- प्रा. सोनिया सिताराम गडकर ----- ७९
२१. योगीराज वाघमारे यांच्या कथेतील शांतता व प्रगतीचे विचार
- कुंदा अशोक लोखंडे ----- ८३
२२. महात्मा फुले यांच्या 'तृतीयरत्न' नाटकाचे सामाजिक व शैक्षणिक प्रगतीतील योगदान
- प्रा. डॉ. दत्ता पाटील ----- ८६
२३. समाजोन्नतीसाठी काव्यातून व्यक्त झालेली जीवनमूल्यं आणि शांतीतत्त्व
- प्रा. विजया नारायण ठाकूर ----- ९०

शांतताय आनी उदरगतीची मोख सादपी कोंकणी विनोदी निबंद

प्रा. सोनिया सिताराम गडकर

सहाय्यक प्राध्यापक,

शणै गोंयबाब भाशा आनी साहित्य महाशाला, गोंय विद्यापीठ

soniya.gadkarunigoa.ac.in

सारांश :

भुतकाळांतलो अणभव वर्तमानकाळांत वापरून भविश्यकाळाचो वेध घेवपी मनीसजात आपली उदरगत करीत आसा. मनशाच्या वागणुकेच्या उदरगतीक मानवी उत्क्रांतीचो मोलादीक वांटो आस्पावला. मनशाच्या कुडीची हालचाल, नादांची विविध तरां, भाशेची निर्मिती, बुद्धीच्या आदारान व्यक्तीमत्वाचो विकास अशे तरेन मनीसजातीचो विकास जायत आसा. ताचीच देख स्वरूपांत सदच्या वेव्हारांतले अणभव चिंतन, मनन आनी जतन करून साहित्य ह्या संकल्पनेची निर्मिती मनशान केल्या. तातूंत मनीस आपली संवेदना वाचकां मुखार अभिव्यक्त करता. आयच्या तंत्रीक युगांत मनीस आपलें मनीसपण विसरून ताण-तणाव, द्वेष-मत्सर, अहंकार, संघर्श, युद्ध, दुयेंसांनी घुस्पला. देखून मनशाक शांततायेचें तत्व घेवन स्वताचो तसोच समाजाचो, राज्याचो, राष्ट्राचो आनी संवसाराचो विकास करपाची गरज आसा.

ह्या विचारसरणेची सुरवात प्राचीन काळा सावन जाल्ली. ताची देख संवसारीक एकता दाखोवपी “वसुधैव कुटुम्बकम्” ही संस्कृत उपनिशदांतली व्याख्या दिता. संवसार हो एक कुटुंब, असो विचार संवसारीक पांवड्यार प्रसारीत जाला. कारण तातूंत जागतीक नदरेन वैयक्तीक वा कुटुंबीक हिता संबंदांचेर सामुहीक बरेंपणाक म्हत्व दिवन विचार करता. दुसऱ्याचें कल्याण करपाची भावना जागृत करपाक उर्बा दिता तशेंच जागतीक एकचार, जापसालदारकी, खास करून हवामान बदल, टिकावू उदरगत, शांतताय आनी मतभेद सोंसप ह्या सारक्या मनीस निर्मीत आनी आपत्कालीन नैसर्गीक प्रस्नांक फुडो करपाक आदार दिता. साहित्याच्या आदारांतल्यान मनशाक आपली संवेदना मांडपाक हेर साहित्यप्रकारां परस निबंद ह्या प्रकारांत चड वाव मेळटा. कोंकणी साहित्याच्या प्रवासांत स्वातंत्रा उपरांतच्या काळांत सेंसरशीप वचून सर्वसाधारण लोकांक व्यक्त जावपाचो अधिकार लोकशायेन दिलो. तातूंत समाजीक, राजकीय, धर्मीक, इतिहासीक, अर्थीक, भुगोलीक, पर्यावरणीय, विनोदी अशें साबार विशय नेमाळ्यांतल्यान उजवाडाक येवपाक लागले.

विनोदी निबंदाचो हेतू मुखेलपणान फक्त मनोरंजना पुरतोच मर्यादीत आसना जाल्यार वैचारीक पांवड्यार गंभीर विशय विनोदी शैलीन मांडून, समाजांतले वाद-विवाद पयस करून शांततायेचो मार्ग ह्या साहित्यप्रकारांत आस्पाविल्लो मेळटा. विनोद हो संस्कृतीक आंगाचो अविभाज्य घटक आशिल्ल्यान, ताच्या परिणामांतल्यान हास्याची निर्मिती जाता. हास्य हें आनंद, मनोरंजनाचें प्रतीक. मनशाच्या प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष जिणेंत दुःख-वेदना पयस करपाक विनोद म्हत्वाचो घटक थारता. देखून साहित्याच्या दालनांतल्यान कोंकणी विनोदी निबंदांत शांतीमय तत्वाचो सोद घेवपाचो यत्न केलां.

प्रास्ताविक :

समाजांतल्या दर घडणुकांचें पडबिंब साहित्यांत दिसता. साहित्य म्हणल्यार समाज जिणेचो हारसो. लेखक स्वताची तशीच समाजाची बरी-चायट कर्तुपां, घटना-प्रसंग लिखीत स्वरूपांत चित्रायता. लेखक वास्तवीक समाजांतली बीजां घेवन आपल्या कल्पनेच्या, चिंतनाच्या साणीर झरोवन काडिल्लें गंध साहित्याच्या रुपान समाजा मुखार दवरता. हें गंध जितलें समाजांत परमळ परसरोवन विकासाच्या वांटेर हाडपी थारता तितलोच समाजांतलो वायट कर्तुपांचो दुर्गंध प्रसारण करून शिटकावपाचोय यत्न करता. देखून साहित्य हें मनशांचें, मनशांचेर आनी मनशां खातीर उद्देशून बरयिल्लें आसता. भाशेच्या उदरगतीक छापील, इलेक्ट्रॉनीक आनी डिजीटल प्रसार माध्यमांचो मोलादीक वांटो आसा. प्रतिभावंत लेखक आपल्या सदच्या वेव्हारांत अणभव साहित्यांत रंगयता.

मनशाक भुतकाळ, वर्तमानकाळ आनी भविश्यकाळ लागता. देखून मनीस आपल्या मनांतले उमाळे, विचार, भावना एकमेकां कडेन व्यक्त करतात होच मनशाचो नैसर्गीक सभाव. २०व्या शेंकड्यांत पाश्चात्य साहित्याच्या प्रभावांतल्यान साहित्याचे विविध प्रकार आनी प्रवाह भारतीय साहित्यांत उखलून धरले. ही संकल्पना भारतीय साहित्यांत बोली-भाशेचीं खाशेलपणां घेवन रूढ जाल्ली मेळटात. हातूंत निबंद, प्रवासवर्णन, आत्मकथा, डायरी लेखन तशेंच विनोदी साहित्याची सुरवात वेगान जाल्ली

दिसता. साहित्याविशीं आचार्य भामहान म्हणटा, “शब्दाथौ साहितौ काव्यम्.” शब्द आनी अर्थ हांच्या संयोगांत निर्माण जावपी रसांतल्यान साहित्य वाचकांक भावता. हेंच साहित्याचें प्रभावी शास्त्र आनी शस्त्र. ताची प्रत्यक्ष देख निबंद ह्या साहित्य प्रकारांत चड अणभवता. हेर साहित्य प्रकारां परस विनोदी निबंदांत लेखकाची जिणेकडेन खेळावृत्तीन पळोवपाची दृश्टी आनी आत्मियता तत्व म्हत्वाचें आसता. बुद्धीतत्व, कल्पनातत्व, भावतत्वाच्या आदारान लेखक समाजाच्या बंदनांत बंदिस्त रावनासतना आपले विचार व्यक्त करता. देखून निबंदांत विचार हो केंद्रबिंदू दवरून समाजांतल्या तत्कालीन तशेंच कल्पीत घटना-प्रसंगाचेर मेकळेपणान विचार विमर्श करता. लेखकाचें व्यक्तीमत्व केंद्रस्थानार दवरून त्या त्या काळाची समाजीक घडामोडी, स्थित्यंतरा, संस्कृती, जिवनशैली, अर्थीक परिस्थिती, विचारसरणी निबंदाच्या रुपान जतन केला. साहित्याच्या दृश्टींतल्यान मनशाची मानसीक आनी शारिरीक उदरतीचो थाव समाधानात्मक शांततायेच्या रुपान घेतलां.

शांतताय म्हणल्यार कितें ?

‘शान्ति’ ह्या संस्कृत उतरावेल्यान शांतताय हें उतर निर्माण जाला. ताचो अर्थ मोनियर व्हिलीयम्स हांणी “Quietness, Calmness, Quietism, Meekness” असो दिलां. मुखेलपणान मनांत कसलोच राग-द्वेष नासता ती वैयक्तीक शांतताय तशेंच स्थिर, थंड अशी स्थिती दाखोवपी शांतताय आनी कसलोच आवाज नाशिल्ल्यान आशिल्ली शांतताय अश्या तीन प्रकारांचो अर्थ मराठी अमरकोशांत दिलां.^१ शणै गोंयबाबान इशांतीफ ह्या उतराचें पर्यायी स्वरूपांत ‘थंडाय’ हें उतर वापरिल्लें मेळटा. शांती ही व्यक्तीगत पांवड्यार मनाची स्थिती ताब्यांत हाडपाक गरजेची आसता तितली समाजाची, राज्याची, राष्ट्राची आनी संवसाराचीय आसता.

मनीस शांततायेकडेन वैयक्तीक (मनाची) आनी सामुहीक (समाजीक) अश्या दोन अवस्थेन पळयता. समाजीक म्हणटना व्यक्ती वा गट हांचे मदीं संघर्श, झूज हांच्या हिंसात्मक भंयांतल्यान मनीस मुक्त जावपाक सोदता. इतिहासांत विविध परिस्थितींत फुडो करपाक शांततायेचें प्रतीक घेवन, संयम हो कानमंत्र आपणायलो. समाज, राज्य, राष्ट्र हांचेवेलें अरिष्ट टाळपाचो विचार हातूंत जालो. त्या भायर शांतिकाय कबलात करून दोन वा अदीक राष्ट्रांचीं अर्थीक, समाजीक, राजकीय उदरगत जावपाक लागली. आयज समाजीक शांततायेविशीं प्रचार जावपाची गरज आसा तितलीच गरज मानसीक शांततायेचीय आसा. देखून मनशाच्या जिणेंत नकारात्मक विचार प्रबळ जावन ताची देवती वाट पळोवपाक मेळटा. ताचे उफाटे आनंद, उर्बा, उमेद,

सकारात्मक विचार-भावना निर्माण जावन वाडटी वाट मनशाच्या जिणेंत शांततायेचो विकास घेवन येता.

उदरगत म्हणल्यार कितें ?

कोंकणी भाशेंत उदरगती खातीर विकास, विस्तार, वाड, प्रगती, सुदारप हीं पर्यायी उतरां म्हूण वापरतात. उदरगतीचो नैसर्गीक आनी मानवनिर्मीत अशी दोन वांट्यानी विचार करू येता. चार्ल्स डार्वीन हांच्या मानवी उत्क्रांतीच्या सिद्धांताची देख घेतल्यार, उदरगत ही नैसर्गीक स्वरूपांत सतत चालंत आसता. तशेंच नवीं आव्हानां, जापसालदारकी, विविध कुशळताय आत्मसाद करून मानवनिर्मीत स्वरूपाची उदरगत जाता. हाची देख म्हणल्यार हालींच गोंयांत २०२३ वर्सा भारत सरकार आयोजीत ‘जी२०’न दिसता. ताचो मूळ हेतू आंतरराष्ट्रीय मळार उद्देगीक आनी विकसीत अर्थवेवस्थेक एकठांय हाडपाची शांतीपूर्वक कल्पनेंत दिसता. हें सगळें सादतलें जाल्यार राष्ट्राचो फुडाराचो विचार मुखेलपणान करतात तसोच वास्तवान मनशाच्या मानसीक उदरगतीचो विचार जावप म्हत्वाचें थारता. समाज हो काळावांगडा सतत बदलता, हाचो परिणाम भास, साहित्य आनी संस्कृताय हातूंत जाणवता.

विनोद हो मनशाच्या जिणेंत प्रत्यक्ष घडटा. उतरांच्या माध्यमांतल्यान विनोद साहित्याच्या विविध रूपांत आकारांत येता. मनशाच्या जिणेंत इत्सा, आवडी-निवडी प्रमाणे कांय गजाली घडटात तेन्ना ताका जगपाक उर्बा मेळटा. अश्या सकारात्मक भावनेंतल्यान सुखात्मिकेची जाणीव निर्माण करून विनोद घडटा. वास्तवीक आनी कल्पनीक स्वरूपांत मनशाची तशेंच समाजाची मुखपणा, उणेपणा, व्यंग साहित्यांत चित्रावन हास्य निर्माण करता. हांसप हें वखदी आशिल्ल्यान लोकांक आकर्शीत करून तांच्या कुडींत शारिरीक आनी मानसीक बदल घडयता. हास्यांतल्यान दुःख, वेदना, तणाव अश्या त्रासदायक परिणामांपसून राखण करता. विनोद हो ल्हान पिरायेच्या भुरग्याक धरून जाणट्या पिरायेच्या मनशाक आवडटा. आयज मनीस कामांत घुस्पून स्वताक वेळ दिनासतना चिंता-हुस्को, पीत, एसिडिटी, उदासीनताय, राग, अधीरताय वाडिल्यान रक्तदाब, युकीक एसीड, गोडेंमूत, काळजाचो आताक, कॅन्सर हे रोग जावपाक लागल्यात. देखून मनशांक आनंद दिवपा सारकें विनोदी साहित्याच्या आदारान सुख, समाधान आनी एकाचाराचें नातें दाखोवपी शांततायेच्या तत्वाचो थाव घेतात.

शांतीतत्व आनी उदरगतीक मुखार काडपी कोंकणी विनोदी निबंद

कोंकणी निबंदाच्या इतिहासाचीं पाया-मुळां उस्तितना आमच्या ध्यानांत येता, तेन्ना निबंद हो साहित्य प्रकार कोंकणी

लेखकांक जुस्त होलमला हें समजता. सुरवातीच्या काळार निबंदाची परंपरा ही 'रोमी लिपयेच्या 'उदेन्तीचें साळक', 'दर म्हयन्याची रोटी', 'वावराड्यांचो इश्ट', तशेंच कानडी लिपयेच्या 'दिवें', 'राखणो', 'मित्र', 'झेलो', 'पोयणारी'...' अश्या दिसाळीं-नेमाळांतल्यान नेमान आयिल्ल्यान कोंकणी मनशाच्या मनांत निबंद ह्या साहित्यप्रकाराक केळोवपाक म्हत्वाचो हातभार लायला. आधुनीक काळार शणै गोंयबाबाच्या उपरांत दत्ताराम सुखठणकार, अ.ना. म्हांबरो, लक्ष्मणराव सरदेसाय, रामकृष्ण जुवारकार, लक्ष्मीनारायण पारज, प्रकाश थळी, डॉ. उमानात राताबोली, जयमाला दणायत, राजय पवार, अपर्णा गारुडी, संजय तळवडकार, कृ.म. सुखठणकार, दिलीप बोरकार ह्या लेखकांनी आपले विनोदी शैलीक मुखेल तंत्र अशें धरून आपलो दृश्टीकोन दर्शावपाक यशस्वी जाल्यात. गोंयचो सैम, प्रादेशीकताय, सभावदर्शन, चाली-रिती, खाणां-जेवणां, संस्कृताय, समाजवेवस्था, शारीकरण, आधुनीक विचारसरणी आनी भन्नाट अश्या विशयांनी निबंद लोकप्रिय जाल्ले दिसतात. दरेक साहित्यप्रकार आपले खाशेलपण घेवन मुखार येता. लेखकाच्या गुण वैशिष्टां मतीत दवरून त्या साहित्यप्रकारा कडेन पळोवपाची नवी नदर वाचकांक दितना दिसता. "कोंकणी भाशेंत विनोदी बरोवप सहजतायेन येता" अशें प्रो.ओलिवीज्यु गोमिश् आपल्या 'कोंकणी सरस्पतिचो इतिहास' ह्या पुस्तकांत 'विनोदी बरप' ह्या माथाळ्याखाला कोंकणी भाशेचीं तुस्त करतात.

लक्ष्मणराव सरदेसाय हांच्या 'खबरी कांय वर्माच्यो कांय कर्माच्यो' ह्या निबंद संग्रहांत गोंयचें समाजदर्शन आनी लोकांचें सभावदर्शन उपहासात्मक शैलीन रंगयला. तांकां साहित्य अकादेमीचो १९८२ वर्सा पुरस्कार लाभला. तांच्या 'देमांदिस्त' निबंदांत देमांदिस्त आनी आदवोगाद हांचें संबंद चित्रायल्यात. ते म्हणटात, "आदवोगाद हो ताचो देव! आमी जसो देव मानतात, कल्पितात तसो. प्रसाद घेवपा पुरतो देव जाय. आमचे हेर वेव्हार आमकां जाय तशे घडटात. तशेंच देमांदिस्ताचें." आदवोगाद कायद्याचो कसो अर्थ लावप हे सांगता. जाल्यार, देमांदिस्त हो इतलो हुशार की कायद्यांत कादिगाच्या उतरांतल्यान अनर्थ कसो उत्पन्न करचो तें देमांदिस्त आदवोगादाक सुचयता. त्या भायर देमांदिस्ताविरयत गांव हो गांवच न्हय! थंय प्राण ना, हालचाल ना, झगडीझुजां नात. देमांदिस्ता विशीं लेखक अतिशयोक्तीचो वापर करून गोंयकारांच्या संवयगुणाचेर उपहास करता. ताच्या मतान देमांदिस्ता शिवाय जिणेक कसलोच अर्थ ना. गांवचो प्राण म्हणल्यार खरो देमांदिस्त! गोंय मुक्ती आदीं पुर्तुगेजांनी गोंयकारांक देमांदाची संवय लायिल्ली जाणवता. भारतीय पांवड्यार गोंयकार हो सुशेगाद पूण तकलेन फीन अशें सांगून गोंयच्या समाज जिणेचेर उपहास केलां.

आधुनीक विचारसरणी पडबिंब जावपी झगिरमीटफद्या निबंद संग्रहांत राजय पवार हांणी विनोदाचे परिहास, उपहास आनी कोटी विविध प्रकार हाताळ्यात. शारिकरणाच्या परिणामा लागून समाजांत जावपी बदलाविशीं सुक्ष्म निरिक्षण करून विनोदी निबंद रचल्यात. तांच्या 'स्टेटस का सवाल है' ह्या निबंदांत दोन संस्कृतायेची उपमा करून उपहासांतल्यान समाजाक नीतीची शिकवण दिता. देखीक, "जीं भुरगीं टिफिनांनी घरचीं खाणां देखीक, चपाती, पोळे, शिरो, उप्पीट, फोव... आदी व्हरतात तांचे कडेन 'गांवठी' 'बॅकवर्ड' हे नदरेन पळोवपी कांय आवय-बापूय आसतात. आनी हे असले स्टेटसवाले 'पॅरेंटस' आपल्या भुरग्यांक पिझ्झा, बर्गर, केक (सॉरी पेस्ट्री) ब्रॅड-बटर.. आदी तरांचें खाण गिळपाक लायतात. तातूंत तांकां लॅक ऑफ विटामिन्सांपरस बीट ऑफ स्टेटस दिश्टी पडटा." आधुनीक काळार पाश्चात्य संस्कृतायेक समाजाच्या प्रतिश्टेचो भाग करून धोंग करपी आवय-बापायचेर लेखकान उपहास केला. भारतीय संस्कृतीक बॅकवर्ड ह्या उण्या दर्जान पळयतल्यांक सत्याची जाणीव करून दिवपाचो यत्न लेखक करता. तशेंच तांच्या 'शूभमंगल' निबंदांत प्रसंगीक स्वरूपांत परिहासाची उत्तम देख मेळटा. देखीक, "लग्नाक आयिल्ल्या बायलांक फूल-कुंकूम करतात. एका लग्नाक फूल-कुंकूम करपाक सात-आठ जाणां आशिल्लीं. म्हजे मुखार बशिल्ले बायलेक तातूंतल्या पांच-स जाणांनी फूल-कुंकूम केलो. तिच्या कपलार फूल-कुंकूम करपाचो सोडून फूल कपलार कुंकूम केलो. तेन्ना तिचें कपल आनी बसस्टॅंडार पाटल्यांत घालून भोंवपी ते अंबाबाईचें कपल सेम टू सेम दिसतालें!" ह्या निबंदांत समाजीक पांवड्यार धर्मीक चाली-रितीन करपी मनशाची विसंगतीचेर चर्चा करता. वाचतना वाचप्याक कल्पनीक पद्दतीन हो दृश्य दोळ्या मुखार येवजून परिहासांत हांसो फुड्या.

'गजाली' ह्या निबंद संग्रहांतल्यान अपर्णा गारुडी हांणी आपल्या 'गजाली : कांय गांवच्यो कांय घरच्यो' ह्या निबंदांत गोंयच्या गांवांतलें वातावरण चित्रायला. लेखिका म्हणटा, "सांजेवेळार ह्याच बल्कांवांत गांवांतल्यो कांय बेकार भोंवत्यो भागिरथी मांयकडेन गजालीक बसताल्यो. गांवांत कोणाचे रांदचेकुडींत कितें शिजता, कोणाली सून मांयकडेन झगडटा, कोणागेर सोयरी आयल्यांत, कोणाची भानगड खंय मेरेन पावल्या, कोणाली फुलां, कोणालो बारसो ह्यो सगळ्यो गांवांवयल्यो गजाली तांकां खबर आसताल्यो..." गांवांत बायलो बेकार वेळ मेळटा तेन्ना गांवांत खंय कोणागेर कितें चलता हाच्यो खबऱ्यो करतात आनी तातूंत मेळपी आनंदांत समाधानी आसतात. लेखिका बेकार रावन खबऱ्यो परस तो वेळ स्वताचें वा घरचांचें बरें करपाक घालचें. ह्या संदर्भांत लेखिका उपहास करून तांची वृत्ती वाचकांक दर्शायता.

'हाऽ हाऽऽ हा!' ह्या निबंदांत मुकेश थळी मनशाच्या हांसपाच्या शैलीचेर चर्चा करता. मनशांमदीं बायल, दादलो, ल्हान भुरगें वेगळ्याच शैलीन हांसतात. लेखक म्हणटात, "हांसपाचे वेगवेगळे ढंग आनी प्रकार पुर्विल्ल्या साहित्यांत दिसून येतात. रावणाचें हांसप पाजी, राम गंभीर हांसतालो. कुंभकर्णाचें हांसप म्हळ्यार कुपांचो गडगड. श्रीकृष्ण मिश्रीकल हांसतालो. जाल्यार दुर्योधनाचें हास्य सदांच विकट." तशेंच ताणें हांसपाच्या भौरंगी आनी भौढंगी खाशेलपणांचेर चर्चा केल्या. त्या भायर ते प्रसंग सांगतात. बशींतल्यान देवतूकच पावस शिरशीरल्यान, एका कुटूंबाचो पंगड दुकाना वटेन धांवतालो. अचकीत दोनूय हातांनी बॅगां घेवन धांवतना बापूय सर्स ढा करून पडलो. तेन्ना ताच्या कुशीक आशिल्लो चलो सेगीत पांच मिणटां मोट्यामोट्यान हांसतालो. बापूय पडलो ही ताका मजाच कशी दिसली. ह्या प्रसंगाचो कल्पनीक दृश्य दोळ्या मुखार हाडटकूच विनोदाचो निरागस असो परिणाम हास्यांतल्यान अभिव्यक्त जाता.

निश्कर्श :

१. गंभिरांतलो गंभीर विशय हो विनोदी शैलींत चित्रावन लेखकान समाज जागृताय करपाक तशेंच शांततायेची आनी उदरगतीची वाटचाल फुडे व्हरपाक प्रभावी माध्यम म्हणून वापरला.
२. कोंकणी विनोदी निबंदांतल्यान त्या त्या काळाचें समाजीक परिवेश, स्थित्यंतरा, तत्कालीन परिस्थिती, संस्कृती, चाली-रिती, विचारसरणीचें दर्शन घडटा.
३. निबंद ह्या साहित्यप्रकारांत सामाजांतलें वास्तवीक आनी कल्पनीक अणभवांतल्यान मनशाची प्रतिमा उबी जातात. मनशाक पारखुपाची शक्त लेखका मदीं आनी वाचका मदीं विकसीत जाता.
४. लेखकान बायलमनशेचेर निर्माण केल्लो विनोद चड प्रमाणांत मेळटा. त्या भायर लेखिके परस लेखकांनी विनोदी निबंद कोंकणी साहित्यांत केळयल्यात.
५. मनशाचें मानसीक आनी शारिरीक भलायकीचें संतूलन सांभाळपाक वा दीर्घ काळ जगपा खातीर विनोद उर्बा दिता. देखून जें वखदां करूंक शकना तें विनोद करता.

६. आयच्या काळाची गरज पळोवन कोंकणी विनोदी साहित्याचें दालन गिरेस्त करपाक आयचे पिळगेन आपली निरीक्षण शक्त वाडोवन, सुक्ष्म नदर दवरून, आनी भन्नाट वाचनांतल्यान निबंदांत भर घालतले अशी आस्त बाळगिता.

संदर्भ :

१. शर्मा, (भाश्यकार) देवेन्द्रनाथ. काव्यलंकार, बिहार राष्ट्रभाषा परिषद, पटना, १९६२. पा. ५.
२. Williams, Monier. A SANSKRITA ENGLISH DICTIONARY, London : Oxford The Clarendon Press, Pg. 1000.
३. <https://xnAd2b1ag0dl.xnAh2brj9c/%E0%A4%AE%E0%A4%B0%E0%A4%BE%E0%A4%A0%E0%5%80/%E0%A4%B6%E0%A4%AC%E0%A5%8D%E0%A4%A6/%E0%A4%B6%E0%A4%BE%E0%A4%82%E0%A4%A4%E0%A4%BE/>
४. वेंकार, संपा श्याम. कोंकणी ललित निबंद, साहित्य अकादेमी, नवी दिल्ली, १९९७, पा. ७.
५. गोमिश्र प्रो. ओलिविब्यु. कोंकणी सरस्पतिचो इतिहास, कोंकणी सरस्पत प्रकाशन, चांदर गोंय, १९८९, पा. १२७.
६. सरदेसाय, लक्ष्मणराव. देमांदिस्त, खबरी कांय वर्माच्यो कांय कर्माच्यो, सेवा समिती प्रकाशन, मडगांव गोंय, १९८०, पा. ६०-६१.
७. पवार, राजय. स्टेसट का सवाल है, गिरमीट, सानिका प्रॉडक्शन, फोंडें गोंय, २००९, पा. ०२.
८. पवार, राजय. शूभमंगल, गिरमीट, सानिका प्रॉडक्शन, फोंडें गोंय, २००९, पा. ३७-३८.
९. गारुडी, आपर्णा. गजाली: कांय गांवच्यो कांय घरच्यो, गजाली, प्रतीक प्रकाशक, बार्देस गोंय, २००९, पा. ३०.
१०. थळी, मुकेश. हाऽ हाऽऽ हा!, वळेसर, जैत प्रकाशन, माशेल गोंय, १९९५, पा. ४८-४९.

इतिहासाचार्य वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

विक्रीसाठी उपलब्ध असलेल्या दुर्मिळ ग्रंथांची यादी

☎: (०२५६२) २३३८४८

अ.न.	पुस्तकाचे नांव	किंमत रुपये
१)	छत्रपती शिवाजी महाराजांची पत्रे	३५०
२)	शिवाजीची राजनिती	४५०
३)	राजवाडे चरित्र	७००
४)	इ.वि.का.राजवाडे समग्र साहित्य (खंड ४ ते १०) ३५० × ६	२१००
५)	मराठ्यांच्या इतिहासाची साधने (खंड १ ते ११) ४०० × ११	४४००
६)	The Sources of Maratha History ५ खंड ६०० × ५	३०००
७)	गीताई धर्मसार	५०
८)	जागतिक बालक वर्षानिमित्त	२५
९)	अमृतानुभव	१००
१०)	कॅटलॉग	५०
११)	नागपुरकर भोसल्यांचे चिटणीशी बयान्	५०
१२)	संशोधक-काँग्रेस शताब्दी विशेषांक	५०
१३)	ज्ञानेश्वर नितीकथा	२०
१४)	कमाविसदार	४००
१५)	योगचिंतामणी	१००
१६)	वेडिया नागेश	२५
१७)	नवरस रागमाला (संशोधक)	५०
१८)	तात्या जोगाच्या चरित्राची साधने	१००
१९)	मोडीलीपी परिचय	२००
२०)	खानदेश माळव्याच्या इतिहासाची साधने	१५०
२१)	दुर्मिळ संच (संशोधक)	३०००
२२)	निरुक्त	२०००
२३)	नागपूर राज्याच्या इतिहासाची साधने	२५०
२४)	मराठाकालीन शासन व्यवस्था आणि स्थित्यंतरे	१५०

